ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СЕКЦІЯ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ

УДК 930.2(477.62=14) «19»(045)
Арабаджи С. С., к.і.н., доцент кафедри історії та археології МДУ

ДО ПИТАННЯ ІНФОРМАТИВНОСТІ ПРИВАТНО-ПУБЛІЧНИХ АКТОВИХ ДЖЕРЕЛ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ ГРЕЦЬКОГО НАСЕЛЕННЯ НАДАЗОВ'Я

Актуальність дослідження приватно-публічних актових джерел обумовлена тим, що офіційні звернення греків у державні структури щодо суспільних і побутових питань, крім фактичних відомостей, допомагають визначити рівень правової обізнаності грецького населення, надають уявлення стосовно форм і формул поведінки та спілкування, психологічних особливостей характеру тощо.

Дуже інформативними є особисті звернення греків до владних інстанцій, в яких яскраво виділяються проблеми їх повсякденного життя. Коло питань, з якими зверталися переселенці, є вельми широким: від прохання щодо надання допомоги [1] до численних скарг на членів Маріупольського грецького суду.Прохання допомагають реконструювати поведінкові норми грецького населення та зрозуміти й більш повно зобразити їх повсякденне життя. Основний масив приватно-публічних актових джерел XIX ст. зберігаютьсяу Державному архіві Одеської області (фонд Канцелярії Новоросійського і Бессарабського генерал-губернатора (ф. 1) та в Російському державному історичному архіві (ф. 379, ф. 383, ф. 1263, ф. 1291, ф. 1409).

Особливий дослідницький інтерес представляє та частина прохань, яка містить характеристику взаємин між населенням, опис надзвичайних подій і погляд прохача на те, що сталося, а також зазначені відхилення від норм поведінки.Привертає увагу «Дело по жалобе мещанина Логофетова на членов Мариупольского Греческого суда, содействовавших неизвестного звания чиновнику Ильяшенко причинить просителю истязания» [2]. З приватно-публічних документів цієї справи дізнаємося, що з міщанином М.Логофетовим трапився неприємний інцидент. У своєму проханні до Новоросійського і Бессарабського генерал-губернатора Логофетов виклав суть справи. Згідно неї 6 квітня 1863 р. до нього підійшов засідатель грецького суду Оксюзов і запросив його до цього закладу. У суді Логофетов, який був його колишнім засідателем, побачив голову суду Попова, засідателів Гонжи і Хазанжи, секретаря й виконуючого обов'язки стряпчого Хартахая, а також чоловіка, який назвався Григорієм Ільяшенком. Останній був у Логофетова напередодні з пропозицією вирішити питання щодо скарги на нього купця Піддубного за 50 або 100 руб. Але оскільки останній відмовився від цієї пропозиції, Ільяшенко погрожував завдати йому шкоду.

На підставі протоколу, що був складений у Маріупольському грецькому суді за підписами членів, і секретаря цієї установи, і Г. Ільяшенка, який видавав себе за уповноваженого імператора Олександра Миколайовича, Логофетова оголосили

заарештованим. Його звинуватили у вбивстві і грабунку, позбавили всіх станових прав і наказали вислати до Сибіру на Алтайські копальні. Після оголошення вироку, міщанину зв'язали руки, посадили на стілець і запрошений цирульник оголив йому півголови (хоча згідно існуючого закону голити голову заборонялося), одягли як арештанта, закували у ножні кайдани й під суворою вартою провели по всіх головних вулицях міста, після чого замкнули у в'язниці. У заарештованого Логофетова відібрали ключі від скрині, в якій зберігалися гроші, а його майно охороняла поліцейська варта [3].

З документів справи дізнаємося, що через деякий час члени грецького суду отримали телеграму начальника Катеринославської губернії, в якій зазначалось, що Логофетов невинний, після чого його звільнили з в'язниці, натомість Ільяшенка взяли під арешт. Про цей резонансний випадок написало декілька газет, внаслідок чого ця справа дійшла до Сенату. Після її розгляду 19 квітня 1866 р. було видано імператорський указ з Сенату до Новоросійського і Бессарабського генерал-губернатора, згідно з яким справу для винесення вироку передали до Катеринославської кримінальної палати [4].

Наповнити дослідження про повсякденне життя греків живим змістом дозволяють прохання, які містять побутові замальовки, описи типової паперової тяганини, інформацію про часові рамки прийняття певних рішень представниками влади, і особисті коментарі греків про ці події. Наведені в документах міркування представників грецького населення дають уявлення про особливості психології греків, причини їхнього невдоволення, притаманні життєві норми й аномалії громадського життя.

Актові матеріали справи «Дело по прошению Мариупольского мещанина Ивана Попандопуло о неправильном лишении его места, купленного им с торгов под постройку дома» розкривають, яким чином греки отримували землю під будівництво будинків, з якими труднощами стикались, як реагували на те, що відбувалося тощо. З матеріалів справи видно, що міська дума видавала ділянки землі під будівництво безкоштовно або з торгів, як і купив її міщанин Попандопуло, коштувала вона йому 37 руб. 75 коп. сріблом [5]. Протягом двох років міська дума «делала проволочку» на відвід купленого місця, після чого взагалі відмовила Попандопуло через те, що ця земля вже давно була куплена міщанином Кочеджи (дума просто помилилася). І. Попандопуло звернувся зі скаргою до Таганрозького градоначальника, який наказав думі відвести міщанину іншу ділянку землі на його вибір, що й було виконано через деякий час топографом Г. Бєляєвим. Отримавши бажану землю, Попандопуло найняв майстрів, які вирили канаву для будівництва фундаменту. Після чого на цій ділянці з'явився чиновник К. Калері, який, як з'ясувалось пізніше, володів цією землею вже майже два десятиріччя.

Попандопуло знову звернувся зі скаргою до Таганрозького градоначальника, який наказав відмовити йому в цій ділянці, заборонив «искать своих убытков» і дав розпорядження відвести міщанину інше місце за вибором. Через певний час Попандопуло знову звернувся до градоначальника з проханням відвести йому три ділянки землі у 53 кварталі за № 1, 2 і 3 як одне повнопланове місце, оскільки значну площу землі на цих ділянках займав курган. На що Таганрозький градоначальник вирішив віддати ділянку під № 1 замість придбаного з торгів місця, а інші дві продати. Виконання цього рішення Попандопуло чекав майже півроку і був змушений ще раз звернутися до градоначальника, але відповіді не

отримав. Після чого міщанин звернувся з проханням до Новоросійського і Бессарабського генерал-губернатора, в якому просив, щоб йому або віддали місце придбане з торгів або три ділянки разом у 53 кварталі, а також прохав «приказать удовлетворить меня виновными и заубытки понесенные чрез проволочку более 4 года». Генерал-губернатор у свою чергу вважав справедливим віддати Попандопуло три ділянки землі у 53 кварталі разом лише за 37 руб. 75 коп., які він заплатив за землю ще 4 роки тому. Крім цього генерал-губернатор «предложил» Таганрозькому градоначальнику прийняти міри для запобігання подібних випадків. 11 листопада 1859 р. градоначальник наказав міській думі передати Попандопуло всі три ділянки землі, а оскільки у міський бюджет поступили гроші лише за одну з трьох ділянок, за інші два місця повинні були заплатити члени думи «по неправильным распоряжениям коих город введен в убытки» [6].

Таким чином, для дослідження повсякденного життя грецького населення Надазов'язначний інформативний потенціал мають приватно-публічні актові джерела, що відображають безпосередні взаємини греків з державними інститутами. Серед них виділяються прохання та скарги. Вони допомагають дослідити повсякденні турботи населення, сприйняття навколишнього світу, реакцію на найважливіші суспільні процеси та явища, а думки греків, що наводяться в проханнях дають уявлення про особливості їх психології та менталітету.

Література:

1. Державний архів Одеської області, ф. 1, оп. 191, спр. 117.
2. Державний архів Одеської області, ф. 1, оп. 95, спр. 174.
3. Там само, арк. 12.
4. Там само, арк. 63.
5. Державний архів Одеської області, ф. 1, оп. 197, спр. 540, арк. 6 зв.
6. Там само, арк. 19.

УДК 94 (477.6))"189/191"

Арзаманов О. А., здобувач третього освітньо-наукового рівня спеціальності «Історія та археологія» МДУ

ЗАХОДИ ГУБЕРНСЬКОГО ТА ПОВІТОВИХ ЗЕМСТВ КАТЕРИНОСЛАВСЬКОЇГУБЕРНІЇ ІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛАКТИКИ ТА БОРОТЬБИ ІЗ ХОЛЕРОЮ

У час, коли перед нашою країною стоїть питання відновлення після втрат спричинених пандемією та війною є доречним поглянути на історичний досвід минулого у боротьбі із надзвичайними ситуаціями, розглянувши його у період становлення місцевого самоврядування(а саме – функціонування земської реформи) в одному із найбільш розвинених регіонів України. Для українських земель(як і для більшості населення Землі того періоду) важкою проблемою була холера – хвороба що відрізнялась великою смертністю, темпами розповсюдження, та про профілактику якої тоді майже не знало необізнане населення. І саме у боротьбі із цією страшною хворобою потрібно було проявити себе новоствореній земській адміністрації.